

درسی تاریخ معماری منظر

۲- منظرپردازی در جهان اسلام

الف: باغ‌سازی مسلمانان آندلس (بخش دوم)

دکتر لادن اعتضادی

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده معماری و شهرسازی

گروه معماری منظر

بهار ۱۳۹۸

باغهای اندلس

Sevilla

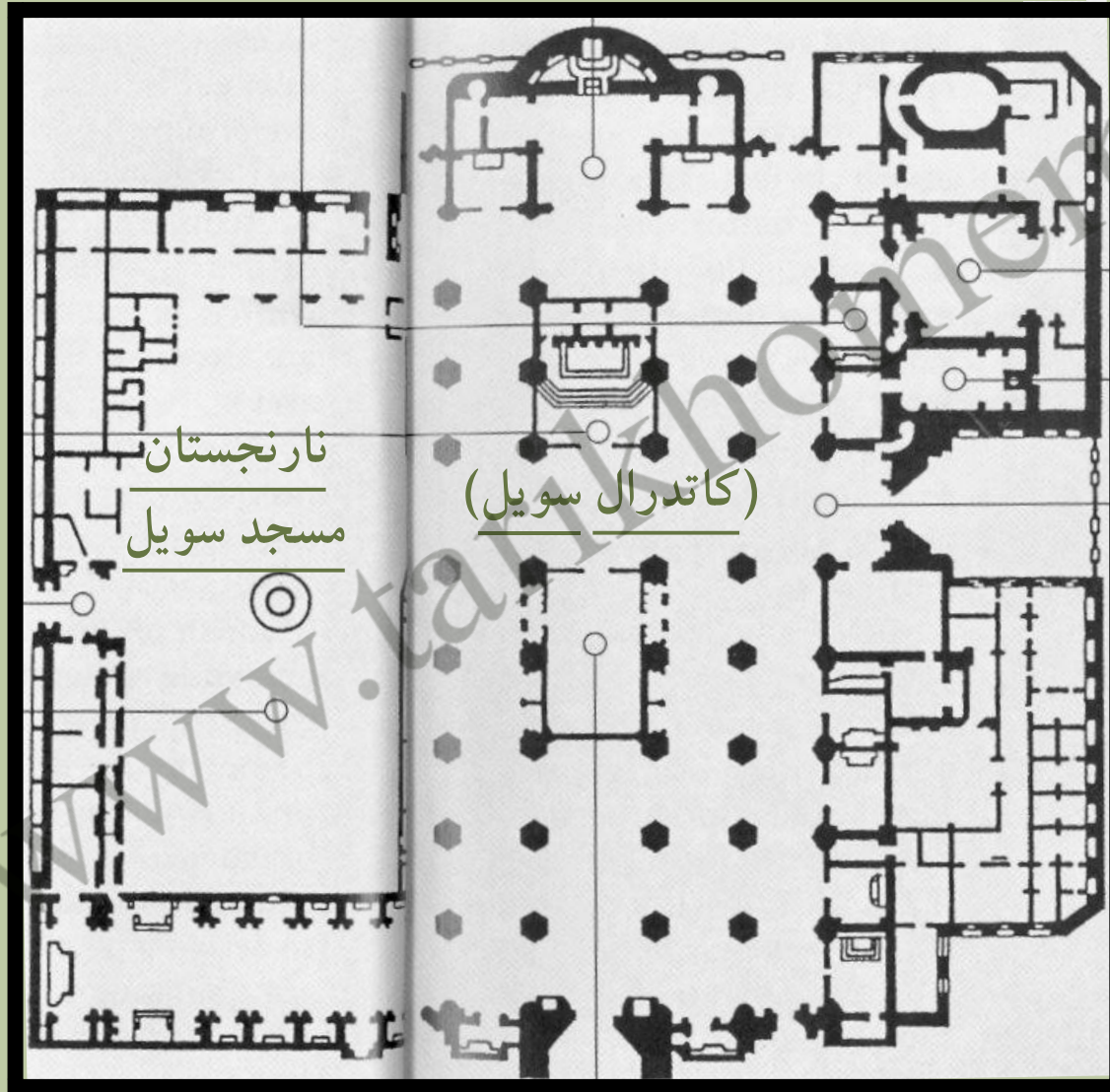
اشبلیه:

۱- مسجد Cathedral

۲- القصر Alcazar

کاتدرال سویل

مسجد تبدیل به کاتدرالی
عظیم تر از نمونه قُربطبه
شده و اکنون رسماً به نام
«کاتدرال سویل» شناخته
می شود.

این برخلاف نمونه قُربطبه
است که کاتدرال همچنان
با نام "مزکیتا = مسجد"
خوانده می شود.

مسجد جامع اشبلیه
در دوره الموحدون در سال
۱۱۷۲ میلادی ساخته شد.

فانچستان کاتدرال سویل

نارنجستان و حوض مدور آب در صحن مسجد سویل

حوض وسط صحن، روی محور ورودی مسجد. برخلاف قرطبه، بدنه کاتدرال تا لبه صحن پیش آمده است

دره‌های ورود به مسجد

درختان باغ صحن از داخل

قاب درها نمایان است

سوئیل در قرن دوازده میلادی پایتخت

با

باغ‌های فراوان بوده است

در تصاویر باغی
در سواد شهر دیده
می‌شود.

نقاشی متعلق به

قرن ۱۸

Azulejos showing a view of Seville, taken from an 18th-century engraving

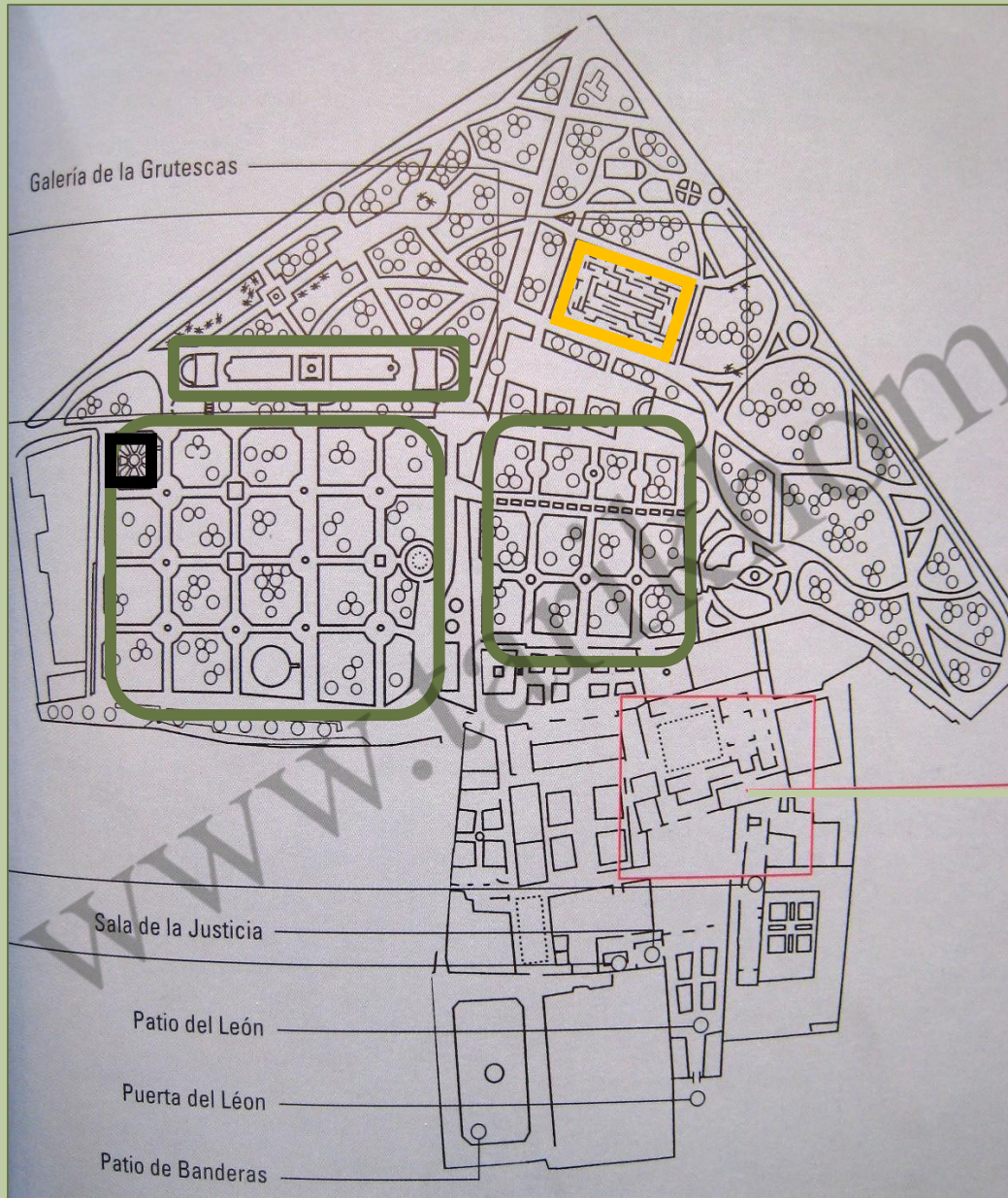
۲- القصر (الکازار)

نقشه باغ‌های القصر اشبلیه (سویل)

محوطه‌هایی که یاد آور باغ‌های دوران اسلامی است با سبز آنکادره شده‌اند.

محدوده زرد محوطه لایبرنت و طرح‌های منحنی اطراف آن برگرفته از طرح باغ‌های انگلیسی و متأخر است.

چهار گوش مشکی پاریون یا کوشکی متعلق به دوره غلبه مسیحیان است

باغ آلكازار سوپيل: سمت چپ گوشه‌ای از «پاویون» [كوشك] كارلوس دیده می‌شود
(در مقابل كوشك باغچه چهاربخشی با گلکاری به سبك پارترباگیاهان قیچی خورده‌است.)

elling of Seville's prodigious wealth in **Pabellón de Carlos V**

کوشک یا پاوون کارلوس پنجم

حیاط دوشیزگان در آکاژار سوویل (اشبیلیه)

این حیاط ها با استناد به نمونه «حیاط شیران» در الحمراء، در زمان مسلمانان احتمالاً باغچه‌هایی از گل و درختچه داشته‌است.

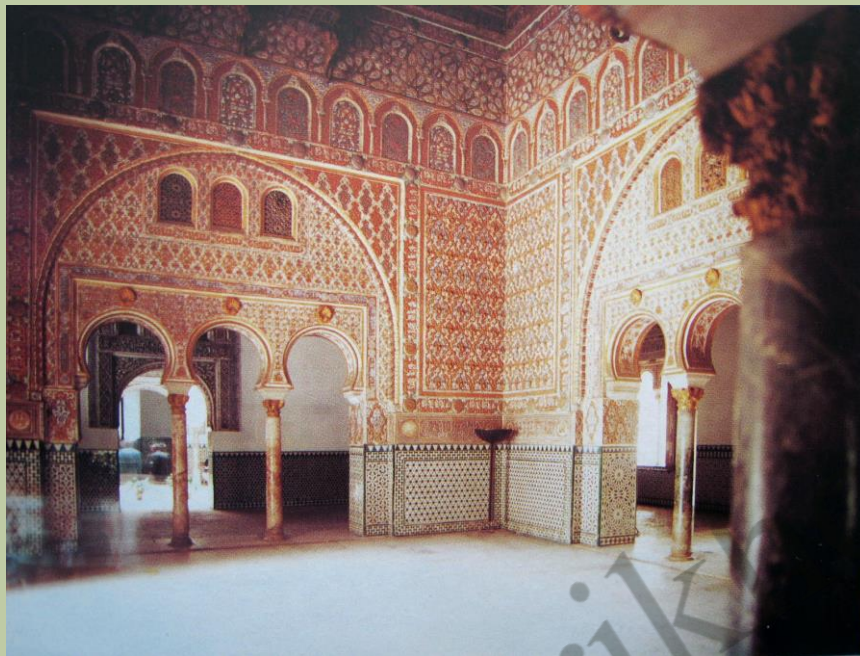
طرح آنما شبیه آبنمای حیاط شیران مطبق و با فواره، یادگار طرح‌های رومی است.

اسلاید بعد حیاط وسیعتری را
با باغچه‌گود نشسته در این قصر
نشان می‌دهد.

Patio de las Doncellas

یک حیاط به صورت گودال باغچه در آلكازار سويل
الگوى رواق ستون دار پيرامونى يادگار حياطهاى دورستونى (پريستيل) رومى است كه باغچه و
آبنماى برجسته مطبق داشته اند، شبيه نمونه اسلايد پيشين و حياط شيران. باغچه گودالگوى اندلسى و
نمايش آب با الگوى حياطهاى ايرانى مشابه است.

Salon de Embajadores

«تالار سفرا»

رو به باغ داشته است.

تزئینات با کاشی یا سنگ‌های رنگین
متأثر از هنر بیزانس و هنر اسلامی
سرزمین‌های شرقی است.

نمونه قوس‌های این طاق‌های سه دهانه را
در خرابه‌های مدینه الزهرا دیدیم

این نوع قوس، تحولی است که از
ترکیب قوس نیم‌دایره رومی با فرم سرستون‌ها
شکلی نو پدید آورده که ابتکار مسلمانان
اندلس و شمال آفریقا است.

حیاطے با باغچه و درختان و پوتہا، در آکا زار سوپیل بہ نام: Patio de Yeso:

نمونه قوس های نوک تیز و بسیار تزئینی اسلامی اندلس

Patio Del Naranjos

حیاطِ نارنجستان

یک نمونه حیاط رواق‌دار با
درختان نارنج و کفسازی آجری

کف‌سازی با آجر
مصالح بنا نیز آجر و ستون‌ها، بتن
رومی است.

سردر ورودی «کاخ-باغ» سویل

با رواقی طویل در دو سو، و در ارتفاع بالا، همگی مشرف به باغ «الکازار سویل»
در سمت راست تصویر دیده می‌شود.

محور اصلی باغ در امتداد محور سردر ورود رو به بنای کاخ در مقابل سردر است
کرت‌ها تبدیل به باغچه‌های پارتی به سبک رنسانس - باروک شده‌اند.

شرح منظر باغ

محور حرکتی باغ که تناسبات طولی و عرضی و ردیف درختانش (در اینجا نخل هستند) با محور باغ ایرانی-اسلامی همخوانی دارد، یک سوی آن سردر ورودی (عکس راست) و سوی دیگرش سردر بنای کاخ (عکس چپ) است، گیاهان قیچی خورده حاشیه خیابان، باغ سازی رنسانس-باروک است.

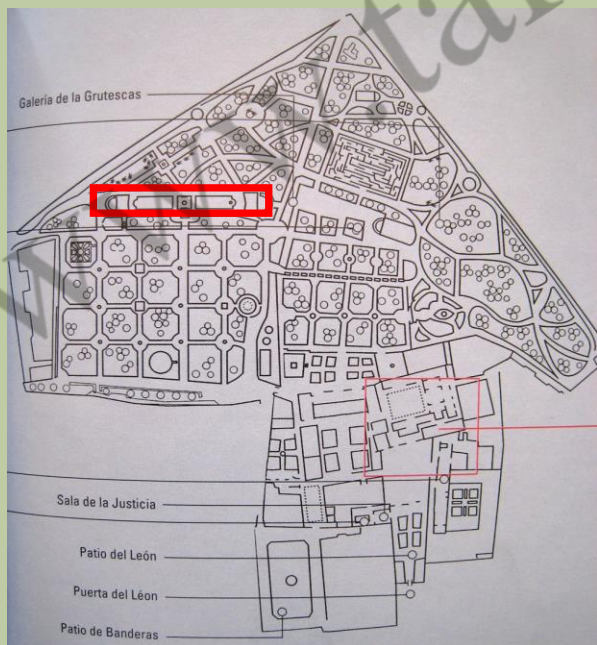
در پس زمینه، باغ دیگری در پشت این باغ معلوم است.

ارگ‌های سلطنتی خلفای اندلس

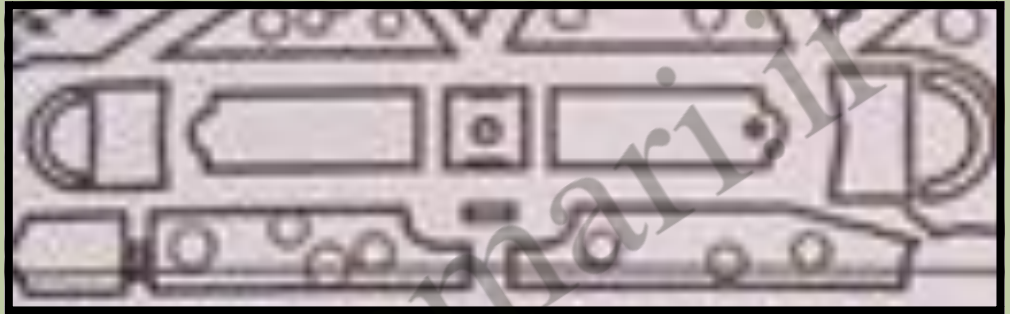
مجموعه‌های محصور کاخ-باغ‌ها و بناهای خدماتی و نظامی بوده‌اند.
(این ارگ یا القصرها همچون ارگ‌های شاهان ایران ساسانی یا دوران اسلامی ایران از جمله نمونه متأخر ارگ تهران، ترکیبی از بناها و باغ‌ها بوده‌اند.)

در حالی که هم‌زمان در اروپا، بیشتر فرمانروایان، فئودال‌هایی بودند با قلمروهای خرد که در قلعه‌های دفاعی کوچک و ساده زندگی می‌کردند و فقط شارلمانی که در قرن نهم میلادی امپراتوری بزرگی در اروپا تأسیس کرد، ارگ سلطنتی‌اش فضایی به صورت باغ داشت.

نقشه مقابل، تنوع طرح باغ‌های متعدد و وسیع القصر اشبلیه را مشخص می‌کند که برخی از گوشه و کنارهای این فضاها را متعدد را خواهیم دید.

عکس از محدوده کادر سرخ این نقشه که یاد آور فضای باغ ایرانی است را نیز در اسلاید بعد می‌بینیم.

نقشه و عکس‌های بخشی که در اسلاید پیش با رنگ سرخ مشخص شده بود، از مجموعه باغ‌ها که علی رغم تغییرات زیاد، ردیف سروهای انتهایی و ردیف نخل‌ها و چشم انداز محدود عرضی و حضور محوری آب، هنوز یاد آور فضای خاص باغ‌های ایرانی - اسلامی است.

پایین: اشراف بنا از طریق ایوان به باغ و استخر انبوهی درختان بلند و نزدیک به بنا از مختصات باغ ایرانی - اسلامی است، باغ‌های اروپایی صورت پارک دارند و از بوته‌ها و چمن در نزدیک بنا استفاده می‌کنند.

منظر باغ عالی و غم تقییرات معاصر

محور باغ، انبوهی درختان و انتظام گیاهی براساس ردیف درختچه‌های نارنج و در پشت آن‌ها درختان بلند در فضای باغ، روحیه باغ ایرانی را حفظ کرده است.

خاطرهای میهم از محور و فضای باغ ایرانی
تغییرات رنسانسی مشهودند .

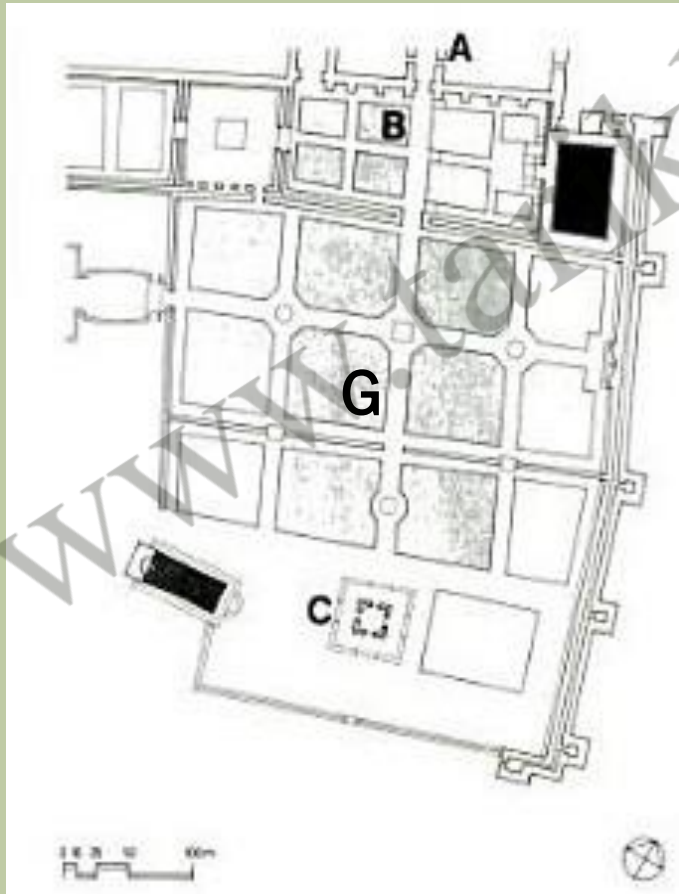
برخی فضاهای این باغ‌ها علی‌رغم تغییر در آرایش درختان و افزودن آبنا و فواره و گلدان که میراث یونانی- رومی است، همچنان یاد آور فضای باغ ایرانی است.
از جمله پرسپکتیو با دید طویل و عرض کم چشم انداز و محصوریت دید با درختان بلند و انبوه در محور

دایره نارنجی محل آبناهای به سبک رومی در تقاطع‌ها را نشان می‌دهد

- عکس بالا یکی از طرح‌های متنوع آبنمای مطبق و فواره را که اصل رومی دارد در مرکز یک پارتر نشان می‌دهد.

- قسمتی از نقشه باغ‌های چهاربخشی از مجموعه بزرگ باغ‌های ارگ سویل. C در این نقشه محل کوشکی است که مشرف به یک باغچه چهاربخشی و محور آن است.

A: Gate

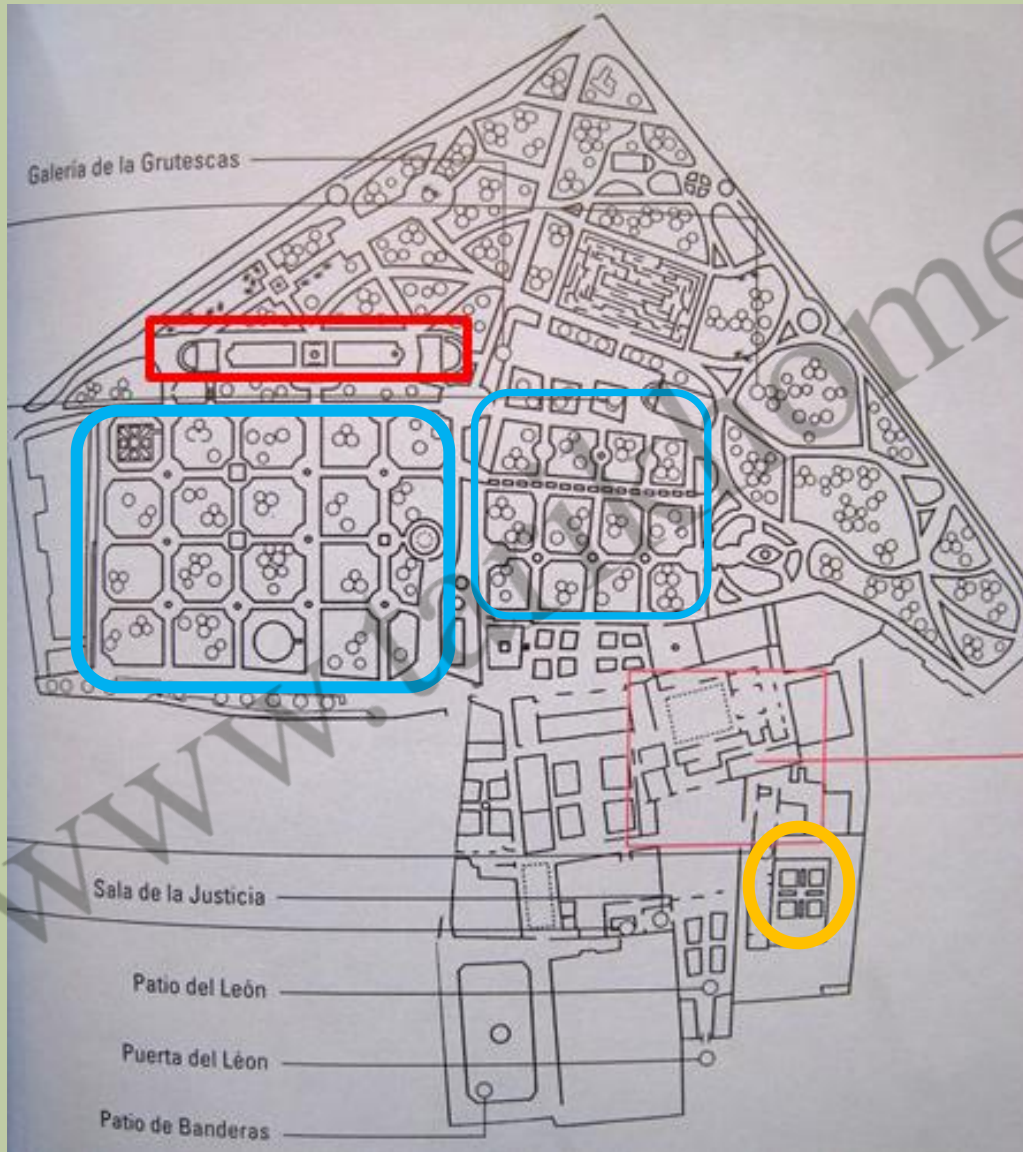
B: Court

G: Garden

C: Pavillion

جای آبنماهای فواره‌دار در میدانگاه محل تقاطع کرت‌ها در نقشه مقابل.

محل باغچه‌های چهاربخش
در نقشه با رنگ آبی مشخص
شده است

نقشه یک گودال باغچه چهاربخشی با
محور صلیبی حوض‌های چهارگانه
آب و حوضی مدور در مرکزشان.
در اطراف مسیرهای آب، راه‌هایی
برای قدم زدن موجود است.

گودال باغچه در القصر سوپیل

محل کاشت مرکبات بوده و دایره وسط و چهار محور صلیبی، حوض‌های آب هستند که کمی پایین‌تر از لبه، همه به هم وصل‌اند و از زیر توسط راه‌آب به باغچه‌ها راه دارند در بالا در طرفین حوض‌ها، معابر برای قدم زدن بوده‌اند.

گودال - باغچه

یک نمونه از دوران
غلبه مسیحیان

در خانه‌ای با معماری
آجری و هنوز به
سبک اسلامی به نام
سبک «مودخار»

اجزایی که برای
گودال باغچه چهار
بخشی در اسلاید قبل
توضیح دادیم در این
اسلاید به خوبی
مشخص هستند.

گودال باغچهء دو سویه

محور یگانه آب آینه گون و معبر دو سوی آب، در حیاطی روق دار در الكازار سویل

گودال باغچه
در
آلکازار سویل
با
درختان نارنج

معمولاً
دیواره گودال
باغچه‌ها با
قوس‌ها یا
طاقنماها تزئین
می‌شدند.

جمع‌بندی

امروزه همانطور که اروپائیان متخاصم، نام دورهٔ درخشان تمدن اسلامی در اندلس را به دورهٔ

Moorish Spain (اسپانیای مغربی یا مراکشی)

شهرت داده‌اند، آثار مسلمانان اندلس را نیز پس از تسلط یا نابود کرده و یا بسیار تغییر داده‌اند و آنچه در حوزهٔ باغ‌سازی به جای مانده‌است، صورتی التقاطی دارد.

می‌دانیم که اصولاً باغ ماندگاری کمی دارد و به راحتی می‌توان طرح آن را عوض کرد.

در حالی که بناهای باغ‌های دوران اسلامی، شواهد بهتری برای شناخت دقیق هنر اسلامی اندلس هستند.

نهایتاً در یافتیم که فهم دقیق چگونگی باغ‌سازی دوران اسلامی آن‌زمان دشوار و نیازمند تحقیق و تحلیل عمیق است.

www.tarikhomemari.ir

پایان بخش دوم باغ سازی اندلس

(نشانه از تداوم باغ سازی ایران در جهان اسلام)